

κανονισμό, οπότε, όταν ελλείπει αυτή η προϋπόθεση, οι καταβολές των καθυστερουμένων αποδοχών, εφόσον καταβάλλονται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά τη θέσπιση του εν λόγω κανονισμού, δεν πρέπει να συνοδεύονται από τόκους υπερμερείας.

2. Από το άρθρο 65 § 2 του ΚΥΚ προκύπτει ότι οι αποφάσεις προσαρμογής των διορθωτικών συντελεστών που εφαρμόζονται στις αποδοχές πρέπει να λαμβάνονται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Κατόπιν αυτού, κάθε αδικαιολόγητη καθυστέρηση στη θέσπιση της σχετικής κανονιστικής ρυθμίσεως πρέπει να θεωρείται υπαιτία. Όταν πρόκειται να κριθεί αν μια καθυστέρηση είναι αδικαιολόγητη, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι τα όργανα πρέπει να διαθέτουν εύλογη προθεσμία, ανάλογα με

τις περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως και του πολυσυνθέτου του φακέλου, για να διατυπώσουν οριστικά είτε τις προτάσεις τους είτε τις αποφάσεις τους.

Όταν μια κανονιστική ρύθμιση σχετικά με την προσαρμογή των διορθωτικών συντελεστών θεσπίζεται μετά το πέρας μιας προπαρασκευαστικής διαδικασίας με υπερβολική και αδικαιολόγητη βραδύτητα, η αναδρομική εφαρμογή της δεν μπορεί να αντισταθμίσει τη ζημία που απορρέει για τους ενδιαφερομένους από την απώλεια της αγοραστικής δυνάμεως των καθυστερουμένων αποδοχών που τους καταβάλλονται με καθυστέρηση πολλών ετών. Μια τέτοια ζημία, οφειλόμενη στην υπαίτια καθυστέρηση της διοικήσεως, παρέχει δικαίωμα στην καταβολή τόκων προς αποκατάσταση ζημίας.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 26ης Φεβρουαρίου 1992 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Τ-17/89, Τ-21/89 και Τ-25/89,

Augusto Brazzelli Lualdi κ.λπ. (*παραλειπόμενοι*),

Clerto Bertolo κ.λπ. (*παραλειπόμενοι*),

Helga Alex κ.λπ. (*παραλειπόμενοι*),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

μόνιμοι και μη μόνιμοι υπάλληλοι της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενοι από τον Giuseppe Marchesini, δικηγόρο στο ακυρωτικό δικαστήριο της Ιταλίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Ernest Arendt, 4, avenue Marie-Thérèse,

ενάγοντες,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης αρχικά από τον Sergio Fabro, κατόπιν από τους Lucio Gussetti και Guido Berardis, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Roberto Hayder, εκπρόσωπο της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

εναγομένης,

που έχει ως αντικείμενο την επιδίκαση τόκων υπερημερίας και τόκων προς αποκατάσταση της ζημίας που φέρονται ότι υπέστησαν οι ενάγοντες από την καθυστέρηση της προσαρμογής, κατόπιν του ανά πενταετία γενομένου ελέγχου του 1986, των διορθωτικών συντελεστών που εφαρμόζονται στις αποδοχές τους,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Saggio, Πρόεδρο, X. Γεραρή, C. P. Briët, D. Barrington και B. Vesterdorf, δικαστές,

γραμματέας: B. Pastor, υπάλληλος διοικήσεως,

αφού έλαβε υπόψη του την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 29ης Μαΐου 1991,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το ιστορικό της διαφοράς

- 1 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 23 Δεκεμβρίου 1986, την 1η Οκτωβρίου 1987 και τη 10η Φεβρουαρίου 1988 οι Augusto Brazzelli Lualdi, Cleto Bertolo, Helga Alex και ορισμένοι μόνιμοι και μη μόνιμοι υπάλληλοι της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που υπηρετούν στο κοινό κέντρο ερευνών της Ispra (Varese, Ιταλία), άσκησαν, αφού εξαντλήθηκε η διοικητική διαδικασία που προηγήθηκε της δίκης, προσφυγή με την οποία ζητούν αφενός μεν την ακύρωση ορισμένων από τα εκκαθαριστικά σημειώματα των αποδοχών τους που εκδόθηκαν το 1986 και το 1987, καθόσον εφαρμόστηκε ο κανονισμός (ΕΟΚ, Ευρατόμ, ΕΚΑΧ) 3619/86 του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 1986, για την τροποποίηση των διορθωτικών συντελεστών που εφαρμόζονται στη Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ιταλία και Κάτω Χώρες επί των αποδοχών και συντάξεων των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 336, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 3619/86), αφετέρου δε την επιδίκαση τόκων υπερημερίας και τόκων προς αποκατάσταση της χρηματικής ζημίας που θεωρούν ότι υπέστησαν από το γεγονός της καθυστερημένης, κατά την άποψή τους, προσαρμογής, κατόπιν του ανά πενταετία κατά το 1981 γενομένου ελέγχου, των διορθωτικών συντελεστών που εφαρμόζονται στις αποδοχές τους.

Δεδομένου ότι η σχετική κοινοτική κανονιστική ρύθμιση για την περιοδική προσαρμογή των αποδοχών των υπαλλήλων είναι πολύπλοκη, πρέπει, πριν περιγραφούν οι διάφορες διαδικασίες που προηγήθηκαν της επίδικης ανά πενταετία προσαρμογής, να υπομνηστεί το περιεχόμενο των ισχυουσών διατάξεων.

Το νομικό πλαίσιο της υποθέσεως

- 2 Τα άρθρα 64 και 65 του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των Υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: ΚΥΚ) προβλέπουν την περιοδική προσαρμογή των αποδοχών των μονίμων υπαλλήλων. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και στους εκτάκτους και στους επικουρικούς υπαλλήλους βάσει των άρθρων 20 και 64 του καθεστώτος που εφαρμόζεται επί του λοιπού προσωπικού των Κοινοτήτων.

Τα εν λόγω άρθρα του ΚΥΚ, καθόσον είναι κρίσιμα για τη λύση της παρούσας διαφοράς, έχουν ως εξής:

« Άρθρο 64

Οι αποδοχές του υπαλλήλου που εκφράζονται σε βελγικά φράγκα προσαρμόζονται βάσει διορθωτικού συντελεστή ανωτέρου, κατωτέρου ή ίσου προς 100 %, ανάλογα με τις συνθήκες ζωής στους διαφόρους τόπους υπηρεσίας, μετά την αφαίρεση των υποχρεωτικών κρατήσεων που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό ή στους κανονισμούς εφαρμογής του.

(...)

Άρθρο 65

1. Το Συμβούλιο προβαίνει κατ' έτος σε εξέταση των αποδοχών των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Κοινοτήτων. Η εξέταση αυτή πραγματοποιείται τον Σεπτέμβριο βάσει κοινής εκθέσεως που υποβάλλεται από την Επιτροπή, η οποία στηρίζεται σε έναν κοινό δείκτη που καθορίζεται από τη στατιστική υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σε συμφωνία με τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες των κρατών μελών· για τον καθορισμό του δείκτη αυτού λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση κάθε χώρας των Κοινοτήτων κατά την 1η Ιουλίου. Κατά τη διάρκεια της εξετάσεως αυτής, το Συμβούλιο μελετά, αν είναι ορθό να προβεί σε προσαρμογή των αποδοχών στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής των Κοινοτήτων. Λαμβάνονται ιδίως υπόψη η ενδεχόμενη αύξηση των μισθών στις δημόσιες υπηρεσίες και οι ανάγκες προσλήψεων.

2. Σε περίπτωση ουσιαδούς μεταβολής του κόστους ζωής, το Συμβούλιο αποφασίζει, εντός προθεσμίας δύο μηνών κατ' ανώτατο όριο, μέτρα για την προσαρμογή των συντελεστών προσαρμογής και ενδεχομένως για τα αναδρομικά τους αποτελέσματα.

(...)»

- 3 Για την πρακτική εφαρμογή των κανόνων αυτών, το Συμβούλιο ψήφισε μέθοδο προσαρμογής. Οι λεπτομέρειες της μεθόδου αυτής θεσπίστηκαν, για την περίοδο από 1ης Ιουλίου 1981 ως 30 Ιουνίου 1991, με την απόφαση 81/1061/Ευρατόμ, ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, της 15ης Δεκεμβρίου 1981, περί τροποποίησης της μεθόδου προσαρμογής των αποδοχών των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Κοινοτήτων (ΕΕ L 386, σ. 6, στο εξής: απόφαση του 1981). Κατά την απόφαση αυτή, οι διορθωτικοί συντελεστές για τις χώρες υπηρεσίας πλην του Βελγίου και του Λουξεμβούργου προσαρμόζονται

περιοδικά ανάλογα με την εξέλιξη του κόστους ζωής στα διάφορα κράτη μέλη (παράρτημα της αποφάσεως, σημείο II, 4, στοιχείο γ, τελευταία περίπτωση). Από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι πρέπει να διακρίνονται οι ετήσιες προσαρμογές από τις προσαρμογές που γίνονται ανά πενταετία. Το Συμβούλιο προβαίνει, σύμφωνα με τους κανόνες αυτούς, σε ετήσιες προσαρμογές βάσει προτάσεων της Επιτροπής οι οποίες στηρίζονται σε στοιχεία που προέρχονται από εθνικά ινστιτούτα στατιστικής. Τα στοιχεία αυτά αντικατοπτρίζουν τις καταναλωτικές συνήθειες του πληθυσμού γενικά και τις τιμές που ισχύουν στις πρωτεύουσες κάθε κράτους μέλους. Επειδή ωστόσο η μέθοδος αυτή δημιουργεί καμιά φορά στρεβλώσεις σε σχέση με τους πραγματικούς όρους ζωής των Ευρωπαίων υπαλλήλων στους τόπους υπηρεσίας τους, η απόφαση προβλέπει, για τη διόρθωση των εν λόγω στρεβλώσεων, ότι η Επιτροπή προβαίνει κάθε πέντε έτη σε έρευνες για τις καταναλωτικές συνήθειες των κοινοτικών υπαλλήλων και για τις τιμές που αυτοί καταβάλλουν, προκειμένου να διαπιστώσει, όπως απαιτεί το άρθρο 64 του ΚΥΚ, τους « όρους διαβιώσεως στους διάφορους τόπους υπηρεσίας » (παράρτημα, σημείο II, 1, 1.1, δεύτερο εδάφιο). Βάσει προτάσεως της Επιτροπής η οποία στηρίζεται στα αποτελέσματα των ερευνών αυτών, το Συμβούλιο προβαίνει τότε στην ενδεχόμενη προσαρμογή ανά πενταετία των διορθωτικών συντελεστών.

Διοικητικές, κανονιστικές και ένδικες διαδικασίες που προηγήθηκαν των παρουσών αγωγών

- 4 Στις 26 Νοεμβρίου 1986 το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό 3619/86, απομακρυνθέν σε δύο σημεία από την πρόταση η οποία, σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφηκε πιο πάνω (βλ. σκέψη 3), του είχε υποβληθεί από την Επιτροπή. Η τελευταία άσκησε στις 15 Ιανουαρίου 1987 προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου που πρωτοκλήθηκε με τον αριθμό 7/87 και στρεφόταν κατά του Συμβουλίου ζητώντας την ακύρωση του πιο πάνω κανονισμού.
- 5 Το ιστορικό της διαφοράς και ειδικότερα η διοικητική διαδικασία που οδήγησε στην έκδοση του εν λόγω κανονισμού εκτέθηκαν περιληπτικά στην έκθεση ακροατηρίου του εισηγητή δικαστή ως εξής (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 1988, 7/87, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1988, σ. 3401, 3403):

« 8) Για τον έλεγχο των διορθωτικών συντελεστών κατά τη λήξη της περιόδου από 1ης Ιανουαρίου 1976 μέχρι 31ης Δεκεμβρίου 1980, η Επιτροπή προέβη σε έρευνες το 1980 και 1981. Ως προς όλα τα στοιχεία, με εξαίρεση το στοιχείο “ κατοικία ”, οι έρευνες αυτές αφορούσαν τις τιμές που ισχύαν στις πρωτεύουσες για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που αντικατοπτρίζουν τις καταναλωτικές συνήθειες των κοινοτικών υπαλλήλων. Όσον αφορά το στοιχείο “ κατοικία ”, ελλείπει διαθέσιμων αριθμητικών στοιχείων για τα καταβαλλόμενα

μενα στις πρωτεύουσες από τους κοινοτικούς υπαλλήλους μισθώματα, η μέτρησή του έγινε με βάση τις μέσες τιμές που καταβάλλονται στο σύνολο των κρατών μελών από τον πληθυσμό γενικά. Αυτός ο τρόπος υπολογισμού είχε ακολουθηθεί και σε παλαιότερους ελέγχους.

- 9) Στις 17 Ιουλίου 1984, δηλαδή τρισήμισι χρόνια μετά την πάροδο της πενταετούς περιόδου, την οποία αφορούσε ο έλεγχος, η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο πρόταση προσαρμογής των διορθωτικών συντελεστών.
- 10) Στην αιτιολογία της προτάσεως αυτής η Επιτροπή εξηγούσε ότι θεωρούσε ότι τα αριθμητικά στοιχεία που προκύπτουν από τις έρευνες αντικατόπτριζαν ατελώς την πραγματική εξέλιξη του κόστους ζωής των κοινοτικών υπαλλήλων, λόγω ιδίως της μεθόδου που εφαρμόστηκε για τον υπολογισμό του στοιχείου "κατοικία". Οι αμφιβολίες της Επιτροπής οφείλονταν στο ότι για αρκετά κράτη μέλη τα συναχθέντα συμπεράσματα απείχαν αισθητά από τα συμπεράσματα στα οποία θα κατέληγε κανείς μη λαμβάνοντας διόλου υπόψη το στοιχείο "κατοικία" ή αντικαθιστώντας τα μισθώματα με το κόστος της οικοδομής.
- 11) Η Επιτροπή θεώρησε, ωστόσο, ότι, δεδομένης της σημασίας του στοιχείου "κατοικία" στη δομή της καταναλώσεως των κοινοτικών υπαλλήλων (20 % των εξόδων), η πρότασή της δεν μπορούσε να αγνοήσει το στοιχείο αυτό.
- 12) Αποφάσισε λοιπόν να στηριχθεί στα στοιχεία που προέκυπταν λαμβάνοντας υπόψη τις μέσες τιμές μισθωμάτων που καταβάλλονται από το σύνολο του πληθυσμού στα διάφορα κράτη μέλη, παρά τον σχετικά ακατάλληλο χαρακτήρα των δεδομένων αυτών. Επειδή τα εντεύθεν αποτελέσματα ήταν, κατ' ανάγκη, ατελή, πρότεινε στο Συμβούλιο να τροποποιήσει, προς τα άνω ή προς τα κάτω, τους διορθωτικούς συντελεστές, των οποίων η τροποποίηση υπερέβαινε το 2,5 %.
- 13) Το Συμβούλιο δεν δέχτηκε την πρόταση της Επιτροπής. Θεώρησε, πράγματι, ότι η θέσπιση καταφύλιου προσαρμογής δεν ήταν σύμφωνη με το άρθρο 64 του ΚΥΚ, επειδή, κατά το τελευταίο, κάθε μεταβολή των βιοτικών συνθηκών, έστω και ελάχιστη, είτε προς τα άνω είτε προς τα κάτω, έπρεπε να ληφθεί υπόψη.
- 14) Η Επιτροπή αποφάσισε, λοιπόν, να προβεί σε έρευνα περί των μισθωμάτων που καταβάλλονται από τους κοινοτικούς υπαλλήλους για τη συνήθη κατοικία στις

πρωτεύουσες. Ρώτησε προς τούτο μεσιτικά γραφεία κατά το πέρας του 1984 και τις αρχές του 1985. Με αφετηρία τα αριθμητικά στοιχεία που συνέλεξε για τα έτη 1984 και 1985 υπολόγισε τα μισθώματα που είχαν ζητηθεί στις πρωτεύουσες κατά την 1η Ιανουαρίου 1981. Μείωσε προς τον σκοπό αυτό τα μισθώματα που ίσχυαν το 1984 και 1985, στηριχθείσα στην εξέλιξη του δείκτη τιμών μισθωμάτων που είχε σημειωθεί από 1ης Ιανουαρίου 1981.

- 15) Η Επιτροπή θεώρησε ότι οι διορθωτικοί συντελεστές που υπολογίστηκαν έτσι μπορούσαν να παραλληλιστούν, κατά τρόπο ικανοποιητικό, με τους συντελεστές που προέκυπταν κατόπιν πλήρους αφαιρέσεως του στοιχείου “ κατοικία ” ή αντικαταστάσεως των μισθωμάτων από το κόστος της οικοδομήσεως.
- 16) Στις 23 Δεκεμβρίου 1985, υπέβαλε, λοιπόν, στο Συμβούλιο νέα πρόταση αφού έλαβε υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας περί των μισθωμάτων και όριζε ως ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος την 1η Ιανουαρίου 1981.
- 17) Στις 26 Νοεμβρίου 1986, δηλαδή έξι έτη μετά τη λήξη της πενταετούς περιόδου που αφορούσε ο έλεγχος, το Συμβούλιο εξέδωσε τον προσβαλλόμενο κανονισμό. Ο κανονισμός αυτός αφίσταται της προτάσεως της Επιτροπής σε δύο σημεία.
- 18) Πρώτον, το Συμβούλιο λαμβάνει υπόψη ως ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος των νέων διορθωτικών συντελεστών όχι την 1η Ιανουαρίου 1981, αλλά την 1η Ιουλίου 1986. Δικαιολογεί την επιλογή αυτή με τη σκέψη ότι, “ εάν ληφθούν υπόψη οι ημερομηνίες υποβολής της αρχικής και της τροποποιημένης προτάσεως, καθώς και οι δυσκολίες που παρουσιάστηκαν για τον ακριβή υπολογισμό του στοιχείου “ μισθώμα ”, δεν είναι πλέον δυνατό να καθορισθεί με αρκετή ακρίβεια η κατάσταση που επικρατούσε την 1η Ιανουαρίου 1981· πρέπει επομένως να επιλεγεί η πρώτη κατάλληλη ημερομηνία μετά την υποβολή της τροποποιημένης προτάσεως και στη συγκεκριμένη περίπτωση η 1η Ιουλίου 1986 ”.
- 19) Από την έκθεση που υπέβαλε η ομάδα “ ΚΥΚ ” του Συμβουλίου στην Επιτροπή των μονίμων αντιπροσώπων προκύπτει ότι η επιλογή της 1ης Ιουλίου 1986 εξηγείται από το γεγονός ότι η απόφαση του 1981 τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1981 και προβλέπει έλεγχο των διορθωτικών συντελεστών ανά πενταετία. Την 1η Ιουλίου 1986 έληγε, επομένως, η πρώτη πενταετής προθεσμία που προβλέπεται στην απόφαση του 1981. Ο προσβαλλόμενος κανονισμός δεν περιέχει, ωστόσο, την εξήγηση αυτή.

- 20) Δεύτερον, το Συμβούλιο απορρίπτει τα αποτελέσματα της έρευνας περί των μισθωμάτων, ιδίως λόγω του ότι “ η έρευνα αυτή δεν βασίστηκε σε ένα πράγματι αντιπροσωπευτικό δείγμα κατοικιών. Η έρευνα αυτή έπρεπε, άλλωστε, να διεξαχθεί, σύμφωνα με το σημείο ΙΙ, 1.1, δεύτερο εδάφιο, του παραρτήματος της αποφάσεως 81/1061/Ευρατόμ, ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, σε συμφωνία με τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες”. Το Συμβούλιο αποφασίζει λοιπόν “ να εμμένει στην προηγούμενη μέθοδο που προσφεύγει στις εθνικές μέσες τιμές μισθωμάτων που προκύπτουν από τα εθνικά λογιστικά στοιχεία εν αναμονή μελέτης της Επιτροπής για τη δυνατότητα βελτιώσεως της μεθόδου που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του στοιχείου ‘ μίσθωμα ’ ”. »
- 6 Στη δίκη επί της προαναφερθείσας υποθέσεως 7/87, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, το Δικαστήριο κάλεσε την Επιτροπή να απαντήσει σε δύο ερωτήσεις.

Η πρώτη ερώτηση προς την Επιτροπή είχε ως εξής:

« Γιατί η πρώτη πρόταση περί τροποποιήσεως των διορθωτικών συντελεστών βάσει της καταστάσεως κατά την 1η Ιανουαρίου 1981 υποβλήθηκε στο Συμβούλιο μόλις στις 17 Ιουλίου 1984; »

Με την απάντησή της, η Επιτροπή εξήγησε ότι τα αποτελέσματα των ερευνών που διεξήχθησαν από τις υπηρεσίες της το 1980 και 1981 έγιναν γνωστά τον Ιανουάριο 1982, δηλαδή εντός ευλόγου για την υποβολή και εκτίμηση των αποτελεσμάτων χρόνου. Οι εκπρόσωποι του προσωπικού θεώρησαν εσφαλμένα τα αριθμητικά στοιχεία που ελήφθησαν υπόψη για την εξέλιξη του στοιχείου « μίσθωμα », επειδή αυτά τα αριθμητικά στοιχεία δεν αντιπροσώπευαν τη γενική εξέλιξη των τιμών. Μόνο ύστερα από πολλές συσκέψεις με τους εκπροσώπους του προσωπικού κατέστη δυνατή η συμφωνία ως προς τα αριθμητικά στοιχεία που ελήφθησαν τελικά υπόψη από την Επιτροπή στην πρώτη της πρόταση.

Η δεύτερη ερώτηση προς την Επιτροπή είχε ως εξής:

« Τίθενται οι νέοι διορθωτικοί συντελεστές υποχρεωτικά σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1981, μολοντί η απόφαση του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1981 δεν εφαρμόζοταν ακόμη κατά την ημερομηνία αυτή και η ισχύουσα κατά την ημερομηνία αυτή μέθοδος (απόφαση του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 1976) προέβλεπε απλώς “ περιοδική ” και όχι ανά πενταετία αναθεώρηση; »

Η Επιτροπή απάντησε ότι η ισχύουσα πριν από την έκδοση της αποφάσεως του 1981 μέθοδος προέβλεπε μεν μόνο « περιοδική » αναθεώρηση, αλλ' η αναθεώρηση αυτή γινόταν στην πράξη ανά πενταετία. Η απόφαση του 1981 επιβεβαίωσε απλώς μια πρακτική, τον αναγκαστικό χαρακτήρα της οποίας αναγνώρισε το ίδιο το Συμβούλιο με τα υπομνήματά του.

- 7 Με την προαναφερθείσα απόφαση της 28ης Ιουνίου 1988, 7/87, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, το Δικαστήριο ακύρωσε τον κανονισμό 3619/86, ως αντικείμενο στις διατάξεις του άρθρου 64 του ΚΥΚ,
  - α) κατά το μέρος που καθόρισε τους διορθωτικούς συντελεστές που υπολογίστηκαν, όσον αφορά το στοιχείο « κατοικία », βάσει του κόστους του στοιχείου αυτού για τον πληθυσμό, γενικά, σε κάθε κράτος μέλος θεωρούμενο συνολικά, αντί να το υπολογίσει σχετικά με τα έξοδα κατοικίας που βαρύνουν μόνον τους κοινοτικούς υπαλλήλους, και
  - β) κατά το μέρος που καθόρισε ως ημερομηνία ενάρξεως ισχύος των νέων διορθωτικών συντελεστών την 1η Ιουλίου 1986 αντί της 1ης Ιανουαρίου 1981, ημερομηνίας που αφορούσε ο έλεγχος.
- 8 Το Συμβούλιο έλαβε τα μέτρα που συνεπήχθη η εκτέλεση της αποφάσεως αυτής εκδίδοντας, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής της 5ης Ιουλίου 1988, τον κανονισμό (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ) 3294/88, της 24ης Οκτωβρίου 1988, διορθώνοντας από 1ης Ιανουαρίου 1981 τους διορθωτικούς συντελεστές που εφαρμόζονται, μεταξύ άλλων, στην Ιταλία επί των αποδοχών των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 293, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 3294/88). Με τον κανονισμό (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ) 3295/88 της ίδιας ημέρας, το Συμβούλιο τροποποίησε επίσης, από 1ης Ιανουαρίου 1986, τους διορθωτικούς συντελεστές που θα εφαρμόζονται στο πλαίσιο της επομένης πενταετούς περιόδου (ΕΕ L 293, σ. 5, στο εξής: κανονισμός 3295/88).
- 9 Κατόπιν της εκδόσεως από το Συμβούλιο των δύο αυτών κανονισμών, η Επιτροπή προέβη τον Νοέμβριο του 1988 στην εκκαθάριση και στην καταβολή των καθυστερου-

μένων τμημάτων αποδοχών που οφείλονταν βάσει αυτών. Στο πλαίσιο φιλικού διακανονισμού που έγινε σε πολλές παράλληλες με την παρούσα υποθέσεις, η Επιτροπή δέχθηκε να καταβάλει στους υπαλλήλους τόκους υπερημερίας για την περίοδο από Δεκεμβρίου 1986 έως την ημερομηνία πραγματικής καταβολής των καθυστερουμένων, αλλά μόνον όσον αφορά τα καθυστερούμενα ποσά που οφείλονταν βάσει του κανονισμού 3294/88 και που προέκυπταν από τον ανά πενταετία έλεγχο που έγινε το 1981.

- 10 Κατά τη συζήτηση των παρουσών υποθέσεων οι ενάγοντες κατέθεσαν έναν συνοπτικό πίνακα σχετικά ιδίως με την εξέλιξη των διοικητικών και κανονιστικών διαδικασιών που οδήγησαν στην έκδοση των κανονισμών που διόρθωσαν τους διορθωτικούς συντελεστές κατόπιν των ανά πενταετία ελέγχων που έγιναν το 1976 και το 1981, καθώς και με τις ένδικες διαδικασίες, αντικείμενο των οποίων αποτέλεσαν ή αποτελούν οι εν λόγω κανονισμοί. Από αυτό προκύπτει, όσον αφορά τον έλεγχο του 1976, ότι μεταξύ της ημερομηνίας κατά την οποία εκδόθηκε ο οικείος κανονισμός [κανονισμός (ΕΟΚ, Ευρατόμ, ΕΚΑΧ) 3681/83 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1983 (ΕΕ L 368)] και της ημερομηνίας που άρχισε να ισχύει (1η Ιανουαρίου 1976) διέρευσε περίοδος επτά ετών και ένδεκα μηνών. Κατά την περίοδο αυτή η αγοραστική δύναμη της ιταλικής λίρας (LIT) μειώθηκε κατά 30,1 %. Επί του θέματος αυτού οι ενάγοντες υπενθύμισαν ότι το Δικαστήριο δέχθηκε τα αιτήματα για τόκους υπερημερίας που είχαν υποβάλει ορισμένοι υπάλληλοι, τούτο δε προς ετήσιο επιτόκιο 6 % από την ημερομηνία που είχαν υποβάλει τη διοικητική τους ένσταση, αλλά ότι αντιθέτως απέρριψε ως απαράδεκτα τα αιτήματά τους για τόκους προς αποκατάσταση ζημίας (αποφάσεις της 15ης Ιανουαρίου 1985, 158/79, Roumengous Carpentier κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 39· 532/79, 534/79, 567/79, 600/79, 618/79, 660/79 και 543/79, Amesz κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 55· 737/79, Battaglia κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 71). Όσον αφορά τον έλεγχο του 1981, από τον προαναφερθέντα πίνακα προκύπτει ότι, μεταξύ της ημερομηνίας κατά την οποία εκδόθηκε ο οικείος κανονισμός (24 Οκτωβρίου 1988) και της ημερομηνίας που άρχισε να ισχύει (1η Ιανουαρίου 1981), διέλευσαν επτά έτη και εννέα μήνες, κατά τα οποία η αγοραστική δύναμη της LIT μειώθηκε κατά 48,5 %. Αυτή την περίοδο αφορά η παρούσα διαφορά.
- 11 Κατά τη συνεδρίαση η εναγομένη κατέθεσε έναν συνοπτικό πίνακα στον οποίο εκτίθεται ως εξής η σειρά των γεγονότων που αφορούν τον ανά πενταετία έλεγχο που έγινε το 1981:
- 18 Ιανουαρίου 1982 λήψη από τη γενική διεύθυνση προσωπικού και διοικήσεως των εγγράφων του γραφείου στατιστικής (στο εξής: ΓΣ)

- 10 Φεβρουαρίου 1982 άτυπη τεχνικής φύσεως συγκέντρωση των συνδικαλιστικών και επαγγελματικών οργανώσεων (στο εξής: ΣΕΟ) με το ΓΣ
- 23 Φεβρουαρίου 1982 επίσημη αποστολή των αποτελεσμάτων του ανά πενταετία ελέγχου στα ΣΕΟ
- 16 Μαρτίου 1982 άτυπη τεχνικής φύσεως συγκέντρωση του ΓΣ και των ΣΕΟ
- 8 Ιουνίου 1982 τεχνικής φύσεως συνεννόηση
- 7 Ιουλίου 1982 συνεδρίαση εργασίας
- 15 Οκτωβρίου 1982 τεχνικής φύσεως συνεννόηση — συγκρότηση ομάδας εργασίας ισομερούς εκπροσωπήσεως υπό την προεδρία του ΓΣ (που άρχισε όμως να συνεδριάζει στις αρχές του 1983 επειδή δεν ήταν διαθέσιμο το προεδρείο) — αναμονή της δημοσιεύσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση του διορθωτικού συντελεστή του Varese
- 8 Φεβρουαρίου 1983 τεχνικής φύσεως συνεννόηση (ανά πενταετία έλεγχος και απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 1982) — συγκρότηση περιορισμένης ομάδας ισομερούς εκπροσωπήσεως για την έρευνα της εκθέσεως του ΓΣ και για τη διατύπωση προτάσεως στο Συμβούλιο
- 15 Μαρτίου 1983 συνεδρίαση της ομάδας
- 6 Οκτωβρίου 1983 τεχνικής φύσεως συνεννόηση — διορθωτικός συντελεστής του Varese
- 6 Απριλίου 1984 τεχνικής φύσεως συνεννόηση — συμφωνία για να προταθεί στο Συμβούλιο η τροποποίηση των διορθωτικών συντελεστών που ισχύουν στη Δανία, Γερμανία, Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο
- 26 Ιουλίου 1984 διαβίβαση της προτάσεως στο Συμβούλιο

- 12 Νοεμβρίου 1984 αρνητική γνωμοδότηση της Νομικής Υπηρεσίας του Συμβουλίου
- 13 Νοεμβρίου 1984 τεχνικής φύσεως συνεννόηση — απόφαση διενέργειας ερευνών για την κατοικία ad hoc
- 1985 έλεγχος της ισοτιμίας των κατοικιών στις πρωτεύουσες από το ΓΣ
- 23 Δεκεμβρίου 1985 διαβίβαση στο Συμβούλιο της προτάσεως για τη διόρθωση των διορθωτικών συντελεστών που ισχύουν στη Δανία, Γερμανία, Ελλάδα, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου

- 12 Μετά την κατάθεση των αγωγών ανεστάλη η πρόοδος της δίκης στις παρούσες τρεις υποθέσεις εν αναμονή της δημοσιεύσεως της προαναφερθείσας αποφάσεως του Δικαστηρίου 7/87, Επιτροπή κατά Συμβουλίου.
- 13 Δεδομένου ότι ο κανονισμός 3294/88, που εξέδωσε το Συμβούλιο σε εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου, έκανε δεκτό ένα τμήμα των αξιώσεων των εναγόντων, οι τελευταίοι παραιτήθηκαν από το αίτημα ακυρώσεως ορισμένων από τα εκκαθαριστικά σημειώματα των αποδοχών τους.
- 14 Η έγγραφη διαδικασία διεξήχθη πλήρως ενώπιον του Δικαστηρίου, το οποίο με Διατάξεις της 15ης Νοεμβρίου 1989 παρέπεμψε τις υποθέσεις ενώπιον του Πρωτοδικείου κατ' εφαρμογή της αποφάσεως του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1988 περί ιδρύσεως Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- 15 Με Διάταξη της 2ας Απριλίου 1990 το Πρωτοδικείο διέταξε τη συνεκδίκαση των υποθέσεων προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

- 16 Κατόπιν προτάσεως του τρίτου τμήματος, στο οποίο είχε εισαχθεί η υπόθεση, το Πρωτοδικείο αποφάσισε στις 6 Δεκεμβρίου 1990 να παραπέμψει την υπόθεση σε τμήμα πενταμελούς συνθέσεως και να τη διαβιβάσει στο δεύτερο τμήμα.
- 17 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.
- 18 Οι διάδικοι αγόρευαν κατά τη συνεδρίαση της 29ης Μαΐου 1991. Ο Πρόεδρος κήρυξε τη λήξη της προφορικής διαδικασίας κατά το πέρας της συνεδριάσεως.

Αιτήματα των διαδίκων

- 19 Οι ενάγοντες ζητούν από το Πρωτοδικείο να υποχρεώσει την Επιτροπή:
  - α) να αποκαταστήσει τη ζημία που προέκυψε από την απώλεια αγοραστικής δύναμης και η οποία επηρέασε τις καθυστερούμενες αποδοχές που τους καταβλήθηκαν βάσει του κανονισμού 3294/88·
  - β) να καταβάλει τόκους υπερημερίας από την ημερομηνία του ληξιπροθέσμου των εν λόγω καθυστερουμένων ποσών και μέχρι την ημερομηνία της πραγματικής καταβολής τους·
  - γ) να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- α) να απορρίψει τις αγωγές·
- β) να κρίνει επί των δικαστικών εξόδων.

Επί της ουσίας

Όσον αφορά τους τόκους υπερημερίας

- 20 Προς στήριξη του αιτήματός τους περί τόκων υπερημερίας οι ενάγοντες προβάλλουν έναν μόνο λόγο, ο οποίος στηρίζεται στην αδικαιολόγητη καθυστέρηση με την οποία η Επιτροπή τους κατέβαλε τα καθυστερούμενα ποσά αποδοχών που τους οφείλοντο.
- 21 Για να στηρίξουν τον λόγο τους αυτόν οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι τα εν λόγω καθυστερούμενα ποσά έπρεπε να είχαν καταβληθεί το 1981 και όχι τον Νοέμβριο του 1988 και ότι έτσι η Επιτροπή κράτησε τα ποσά αυτά για τον εαυτό της επί επτά και πλέον έτη, αποκομίζοντας σημαντικό όφελος. Προβάλλουν περαιτέρω ότι η μοναδική λύση που μπορεί να εξασφαλίσει τη δικαιοσύνη στις σχέσεις μεταξύ των διαδίκων συνίσταται στο να υποχρεωθεί η Επιτροπή στην καταβολή τόκων από κάθε ημερομηνία που ήταν απαιτητό το αρχικό χρέος μέχρι την ημερομηνία καταβολής του. Επικαλούνται σχετικά την απόφαση της 27ης Απριλίου 1989, 271/87, Fedeli κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1989, σ. 993), με την οποία το Δικαστήριο αναγνώρισε στην ενάγουσα τόκους υπερημερίας « για να επανέλθει η ενδιαφερομένη στην κατάσταση που έπρεπε νομίμως να περιέλθει ». Περαιτέρω ισχυρίζονται ότι το πλαίσιο στο οποίο κλήθηκε το Δικαστήριο να κρίνει με την απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 1986 στην υπόθεση 264/83, Delhez κ. λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 2749) και σε δέκα άλλες παράλληλες υποθέσεις ήταν ριζικά διαφορετικό από το πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως. Υπογραμμίζουν δε ότι η καθυστέρηση με την οποία εκκαθαρίστηκαν οι καθυστερούμενες αποδοχές τους έφθασε τον χρόνο το ρεκόρ των επτά ετών. Κατά τους ενάγοντες, οι παρούσες υποθέσεις επαναλαμβάνουν με επίταση τα κύρια στοιχεία της υποθέσεως Roumengous κατά Επιτροπής και των λοιπών προαναφερθεισών παραλλήλων υποθέσεων, όπου το Δικαστήριο αναγνώρισε στους ενάγοντες τόκους υπερημερίας επί του ποσού των καθυστερουμένων αποδοχών τους από ημερομηνία που προηγείτο της εκδόσεως από το Συμβούλιο του οικείου κανονισμού.
- 22 Η Επιτροπή αντιτείνει ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, τόκοι υπερημερίας δεν μπορούν να οφείλονται επί των καθυστερουμένων αποδοχών παρά μόνον από τότε που το ποσό των εν λόγω καθυστερουμένων είναι βέβαιο και απαιτητό. Η περίπτωση όμως αυτή στην παρούσα υπόθεση συνέτρεξε από της ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 3294/88 του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1988. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι από της ημερομηνίας αυτής κατέβαλε ταχέως τα οφειλόμενα ποσά βάσει αυτού του κανονισμού και ότι έτσι δεν υπήρξε καθυστέρηση από μέρους της. Προσθέτει δε ότι το Συμβούλιο συμμορφώθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 1988 χωρίς καθυστέρηση, εκδίδοντας τον προαναφερθέντα κανονισμό. Επικαλούμενη την

προαναφερθείσα απόφαση Delhez κ.λπ. κατά Επιτροπής, η Επιτροπή καταλήγει στο ότι οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την καταβολή τόκων υπερημερίας δεν πληρούνται στην προκειμένη περίπτωση. Όσον αφορά δε την προαναφερθείσα απόφαση Fedeli κατά Κοινοβουλίου, η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι η λύση που δόθηκε σ' αυτή την υπόθεση στηρίζεται στο γεγονός ότι το εν λόγω θεσμικό όργανο είχε διαπράξει πταίσμα έναντι της ενάγουσας υπαλλήλου.

- 23 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει πρώτον ότι πριν από τις 24 Οκτωβρίου 1988, ημερομηνία εκδόσεως από το Συμβούλιο του κανονισμού 3295/88, κανένα κοινοτικό θεσμικό όργανο δεν γνώριζε αν οι ισχύοντες διορθωτικοί συντελεστές θα αποτελούσαν αντικείμενο τροποποίησης και, σε καταφατική περίπτωση, ποιοι θα ήταν οι εφαρμοστέοι νέοι συντελεστές. Από αυτό προκύπτει ότι, πριν από την ημερομηνία αυτή δεν υφίστατο υπέρ των εναγόντων κανένα κεκτημένο δικαίωμα καταβολής καθυστερουμένων ποσών αποδοχών και κατά συνέπεια δεν υφίστατο για τα κοινοτικά θεσμικά όργανα καμιά υποχρέωση ούτε καμιά δυνατότητα να καταβάλουν τέτοια καθυστερούμενα ποσά. Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορούσε, μέχρι την ημερομηνία αυτή, να υφίσταται καθυστέρηση στην εκκαθάριση οφειλομένου χρέους.
- 24 Αυτή η σειρά σκέψεων ενισχύεται από την απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Σεπτεμβρίου 1986, 174/83, Ammann κ. λπ. κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1986, σ. 2647). Με την απόφαση αυτή το Δικαστήριο έκρινε εν ολομειλία ότι η υποχρέωση καταβολής τόκων υπερημερίας υπάρχει μόνον υπό την προϋπόθεση ότι η κυρία απαίτηση είναι βεβαία ως προς το ποσό ή τουλάχιστον προσδιορίσιμη βάσει δεδομένων αντικειμενικών στοιχείων. Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι αρμοδιότητες που έχει το Συμβούλιο βάσει του άρθρου 65 του ΚΥΚ όσον αφορά την προσαρμογή των αποδοχών και των συντάξεων των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού και τον καθορισμό των διορθωτικών συντελεστών που εφαρμόζονται σ' αυτές τις αποδοχές και συντάξεις περιλαμβάνουν εξουσία εκτιμήσεως και συνεπώς δεν υπάρχει καμιά βεβαιότητα ως προς το ύψος των εν λόγω προσαρμογών και καθορισμών πριν το Συμβούλιο ασκήσει τις αρμοδιότητές του και εκδώσει τον προβλεπόμενο κανονισμό. Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, ναι μεν σε προηγούμενη απόφαση (στη συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται για την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, 59/81, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1982, σ. 3329), με την οποία ακύρωσε έναν πρώτο παράνομο κανονισμό του Συμβουλίου, είχε διαπιστώσει ότι το Συμβούλιο έπρεπε να λάβει υπόψη του, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεώς του, ορισμένα στοιχεία, δεν είχε όμως ούτε καθορίσει τα ποσά που οφείλοντο πράγματι στο προσωπικό βάσει του άρθρου 65 του ΚΥΚ ούτε προσδιορίσει τα αντικειμενικά στοιχεία που επιτρέπουν τον καθορισμό των ποσών αυτών με επαρκή ακρίβεια.

- 25 Αντιστρόφως, όσον αφορά την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Απριλίου 1989, Fedeli κατά Κοινοβουλίου, την οποία επικαλούνται οι ενάγοντες, πρέπει να παρατηρηθεί ότι στην υπόθεση αυτή, και διαφορετικά απ' ό,τι συμβαίνει στην παρούσα, το ποσό της κυρίας απαιτήσεως ήταν βέβαιο και δεν μπορούσε, ως τοιούτο, να αποτελέσει αντικείμενο αμφισβητήσεων.
- 26 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει δεύτερον ότι μετά την έκδοση από το Συμβούλιο, στις 24 Οκτωβρίου 1988, του κανονισμού 3295/88, η Επιτροπή προέβη, τον Νοέμβριο του 1988, στην εκκαθάριση και στην καταβολή των καθυστερουμένων ποσών αποδοχών που οφείλοντο βάσει του κανονισμού αυτού. Έτσι, από τότε που ήταν βέβαιο ότι έπρεπε να καταβληθούν τέτοια καθυστερούμενα ποσά και που το ύψος τους ήταν καθορισμένο, η Επιτροπή εκπλήρωσε με επιμέλεια την υποχρέωσή της καταβολής. Υπό το πρίσμα αυτό δεν μπορεί να της καταλογιστεί καμιά καθυστέρηση.
- 27 Επομένως, τα αιτήματα των εναγόντων περί τόκων υπερημερίας πρέπει να απορριφθούν.

Όσον αφορά τη ζημία που απορρέει από την απώλεια αγοραστικής δυνάμεως

- 28 Όσον αφορά το εν λόγω αίτημα, οι ενάγοντες προβάλλουν δύο λόγους, αφενός μεν παράβαση των άρθρων 64 και 65 του ΚΥΚ, αφετέρου δε μη ορθή εκτέλεση της προαναφερθείσας αποφάσεως του Δικαστηρίου 7/87, Επιτροπή κατά Συμβουλίου.
- 29 Όσον αφορά τον πρώτο λόγο, οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι ο ΚΥΚ, ιδίως τα άρθρα 64 και 65, παράγραφος 2, εξασφαλίζει το ισότιμο των αποδοχών που καταβάλλονται στο προσωπικό των οργάνων από άποψη πραγματικής αξίας και ότι η Επιτροπή, καταβάλλοντας απλώς το αριθμητικό ποσό που αντιστοιχούσε στον υπολογισμό των καθυστερουμένων αποδοχών, χωρίς τίποτα επιπλέον, παρέβη τα άρθρα 64 και 65 του ΚΥΚ, διότι τα εν λόγω καθυστερούμενα καταβλήθηκαν σε ονομαστική αξία η οποία δεν επιτρέπει την εξασφάλιση του ισοτίμου των αποδοχών από άποψη αγοραστικής δυνάμεως.

- 30 Για να στηρίξουν τον εν λόγω ισχυρισμό τους, οι ενάγοντες, στηριζόμενοι σε υπολογισμό που έγινε βάσει δεικτών που υπολογίστηκαν από το ΓΣ, ισχυρίζονται ότι 100 000 LIT του Ιανουαρίου 1981 αντιστοιχούν σε αξία προς 201 180 LIT του Νοεμβρίου 1988 (ημερομηνία κατά την οποία εκκαθαρίστηκαν τα καθυστερούμενα) ή ακόμη — αν αντιστραφεί η ένδειξη — ότι 100 000 LIT που καταβλήθηκαν τον Νοέμβριο του 1988 αντιστοιχούν μόλις σε 48 500 LIT του Ιανουαρίου του 1981. Έτσι, τα καθυστερούμενα που έπρεπε να καταβληθούν το 1981 στους ενάγοντες, και τα οποία τους καταβλήθηκαν μόλις τον Νοέμβριο του 1988, έχασαν τμήμα της πραγματικής αξίας που είχαν το 1981, πράγμα που αποτέλεσε ζημία γι' αυτούς, την οποία δεν υπέστησαν όλοι οι λοιποί υπάλληλοι και, επομένως, ανισότητα εις βάρος τους.
- 31 Εδώ πρόκειται, κατά τους ενάγοντες, για την περίοδο κατά την οποία η μείωση της αξίας της LIT είχε φθάσει το ανώτατο όριό της, υποχρεώνοντας τις εθνικές αρχές να εισαγάγουν ορισμένους ειδικούς δείκτες που εφαρμόζονταν στους μισθούς και στις πιστώσεις που εκφράζονταν σε ιταλικό νόμισμα.
- 32 Όσον αφορά τον λόγο ότι η Επιτροπή δεν εκτέλεσε ορθώς την απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 1988, οι ενάγοντες στηρίζονται ιδίως στη σκέψη 25 της αποφάσεως, με την οποία το Δικαστήριο δέχθηκε την ανάγκη προσδόσεως αναδρομικής δυνάμεως στην έναρξη ισχύος των νέων διορθωτικών συντελεστών, διότι αλλιώς « δεν θα καταργούνταν ποτέ οι ανισότητες ως προς την αγοραστική δύναμη των υπαλλήλων που διαπιστώθηκαν για διάστημα ενδεχομένως περισσοτέρων του ενός ετών, πράγμα που θα ήταν ασυμβίβαστο με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως ».
- 33 Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι η αρχή του ΚΥΚ η οποία συνίσταται στη διατήρηση της αγοραστικής δυνάμεως των αποδοχών των υπαλλήλων και στην εξασφάλιση της ισοτιμίας τους τηρείται μόνον αν αντισταθμίζεται κάθε απώλεια αγοραστικής δυνάμεως, πράγμα που δεν συνέβη στην προκειμένη περίπτωση. Κατ' ακολουθίαν, η Επιτροπή υπέπεσε σε πταίσμα.
- 34 Η Επιτροπή αντιτείνει ότι η αναδρομική προσαρμογή των διορθωτικών συντελεστών, κατά την οποία ελήφθη υπόψη και η μείωση της νομισματικής αξίας, ρυθμίζει όλα τα προβλήματα που είναι συμφυή με την κατάσταση αυτή και λαμβάνει υπόψη τις ζημίες που μπορούν ενδεχομένως να προκύψουν. Το άρθρο 64 του ΚΥΚ τηρήθηκε επομένως στην προκειμένη περίπτωση, ομοίως δε εκτελέστηκε ορθώς η απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 1988. Η Επιτροπή προσθέτει ότι το γεγονός ότι μόλις

στις 26 Νοεμβρίου 1986 κατορθώθηκε η έκδοση του πρώτου κανονισμού αποτελεί το αποτέλεσμα σειράς ασυνήθων περιστάσεων για τις οποίες ουδόλως φέρει ευθύνη.

- 35 Όσον αφορά το αίτημα των εναγόντων να τους επιδικαστούν τόκοι προς αποκατάσταση της ζημίας που φέρονται ότι υπέστησαν από το γεγονός της απώλειας αγοραστικής δυνάμεως των καθυστερουμένων αποδοχών που τους καταβλήθηκαν βάσει του κανονισμού 3295/88, το Πρωτοδικείο τονίζει καταρχάς ότι « μια διαφορά μεταξύ υπαλλήλου και θεσμικού οργάνου στο οποίο υπάγεται (...) κινείται, όταν οφείλεται στη σχέση εργασίας που ενώνει τον ενδιαφερόμενο με το όργανο, στο πλαίσιο του άρθρου 179 της Συνθήκης ΕΟΚ και των άρθρων 90 και 91 του ΚΥΚ » (απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Οκτωβρίου 1975, 9/75, Meyer-Burckhardt κατά Επιτροπής, Racc. 1975, σ. 1171, 1181). Κατά πάγια νομολογία, για να μπορούν οι ενάγοντες να αξιώσουν τόκους προς αποκατάσταση ζημίας, απαιτείται να αποδείξουν πταίσμα του οργάνου, το υποστατό βεβαίας και αποτιμητής ζημίας, καθώς και αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ του πταίσματος και της προβαλλομένης ζημίας (απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Δεκεμβρίου 1990, T-20/89, Moritz κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. II-769).
- 36 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, να μεν η απόφαση του Συμβουλίου του 1981 δεν καθορίζει προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να γίνεται η ανά πενταετία προσαρμογή την οποία προβλέπει, το άρθρο όμως 65, παράγραφος 2, του ΚΥΚ, προβλέποντας αυτάρτη προθεσμία δύο μηνών για τη λήψη μέτρων προσαρμογής των διορθωτικών συντελεστών, πρέπει να ερμηνευθεί ως αποτελούν την έκφραση γενικής αρχής, κατά την οποία οι σχετικές αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Κάθε αδικαιολόγητη καθυστέρηση κατά τη θέσπιση της κανονιστικής ρυθμίσεως που αποτελεί τη νομική βάση για την προσαρμογή των αποδοχών των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού πρέπει επομένως να θεωρείται υπαίτια.
- 37 Ως προς το ζήτημα πότε υφίσταται καθυστέρηση και αν η καθυστέρηση αυτή είναι αδικαιολόγητη, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι τα όργανα πρέπει να διαθέτουν εύλογη προθεσμία, ανάλογα με τις περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως και το πολυσύνθετο του φακέλου, για την οριστική διαμόρφωση είτε των προτάσεων τους είτε των αποφάσεών τους. Επομένως, δεν είναι δυνατό να οριστεί, κατά τρόπο γενικό, προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να θεσπιστεί μια κανονιστική ρύθμιση σαν την επίδικη.

- 38 Στην προκειμένη περίπτωση, το Πρωτοδικείο τονίζει ότι η νομική βάση της ανά πενταετία προσαρμογής έπρεπε να είχε θεσπιστεί το αργότερο το 1986, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι τότε το Συμβούλιο διέθετε όλα τα αναγκαία στοιχεία για να εκδώσει κανονισμό σύμφωνο με τις επιταγές του ΚΥΚ.
- 39 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί όμως ότι, ακόμη και αν το Συμβούλιο είχε εκδώσει τέτοιο κανονισμό ήδη από το 1986, η διαδικασία που οδήγησε στις διάφορες προτάσεις της Επιτροπής προς το Συμβούλιο ήταν ήδη υπερβολικά μακρά. Ναι μεν η καθυστέρηση αυτή μπορεί να εξηγηθεί εν μέρει από τις πολλαπλές τεχνικές φύσεως συνεννοήσεις μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής και των συνδικαλιστικών και επαγγελματικών οργανώσεων καθώς και από το πολυσύνθετο του εν λόγω φακέλου, η καθυστέρηση όμως αυτή οφειλόταν επίσης και στον τρόπο ενεργείας του Συμβουλίου. Η έρευνα των περιστάσεων που περιέβαλαν τη θέσπιση της επίμαχης κανονιστικής ρυθμίσεως — ιδίως δε το γεγονός ότι η Επιτροπή διέθετε ήδη από τον Ιανουάριο του 1982 τα κρίσιμα έγγραφα του ΓΣ και το γεγονός ότι σημαντικά χρονικά διαστήματα παρεμβλήθηκαν μεταξύ ορισμένων προπαρασκευαστικών συγκεντρώσεων, τα οποία συνέβαλαν έτσι στην παράταση της διάρκειας αυτής της φάσεως της διαδικασίας — καθιστά εμφανές ότι η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση μπορούσε πράγματι — και επομένως έπρεπε — να θεσπιστεί ήδη από την 1η Ιανουαρίου 1984. Το γεγονός ότι μόλις τον Οκτώβριο του 1988 εκδόθηκε ένας έγκυρος κανονισμός, μετά το πέρας μιας προπαρασκευαστικής διαδικασίας υπερβολικής και αδικαιολόγητης βραδύτητας, πρέπει επομένως να θεωρηθεί ότι συνιστά πταίσμα.
- 40 Το Πρωτοδικείο θεωρεί αποδεδειγμένο ότι, λόγω της υπαίτιας αυτής καθυστέρησης, οι ενάγοντες υπέστησαν ζημία, η οποία συνίσταται στην απώλεια αγοραστικής δύναμης των καθυστερουμένων αποδοχών που έπρεπε να είχαν εκκαθαριστεί κατά το πρώτο τρίμηνο του 1984 και οι οποίες εκκαθαρίστηκαν αρκετά έτη αργότερα. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι είναι αδύνατο, πλην ειδικών περιστάσεων, να αποδειχθεί πώς θα είχαν διαθέσει οι ενάγοντες τις καθυστερούμενες αποδοχές που τους οφείλονταν, αν τους είχαν καταβληθεί εμπροθέσμως. Στις παρούσες όμως υποθέσεις δεν χρειάζεται να αναζητηθεί η απόδειξη ατομικών απωλειών, αλλά να εξακριβωθεί η ύπαρξη περιστατικών που αποδεικνύονται αντικειμενικά βάσει στοιχείων που είναι ακριβή και κατέστησαν δημόσια. Προσκομίζοντας έγκυρες στατιστικές, οι οποίες δεν αμφισβητήθηκαν από την εναγομένη, οι ενάγοντες απέδειξαν κατά νόμο επαρκώς τη χειρότερηση της αγοραστικής δύναμης που έπληξε τις καθυστερούμενες αποδοχές τους κατά την επίδικη περίοδο.

- 41 Αντιθέτως, η άποψη της Επιτροπής ότι οι νέοι διορθωτικοί συντελεστές, που καθορίστηκαν με τον κανονισμό 3294/88 και εφαρμόστηκαν αναδρομικά από την 1η Ιανουαρίου 1981, έλαβαν υπόψη τους τη ζημία που μπορούσε να προέλθει από μια τέτοια απώλεια αξίας, δεν μπορεί να γίνει δεκτή, αφού δεν λαμβάνει υπόψη της το γεγονός ότι στους ενάγοντες καταβλήθηκε η ονομαστική μόνον αξία των καθυστερουμένων αποδοχών που τους οφείλονταν με καθυστέρηση αρκετών ετών.
- 42 Από τις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι το αίτημα των εναγόντων να τους επιδικαστούν τόκοι προς αποκατάσταση ζημίας πρέπει να γίνει δεκτό, κατά το μέτρο που αφορά τον μετά την 1η Ιανουαρίου 1984 χρόνο. Στους διαδίκους πρέπει να δοθεί η ευχέρεια να καθορίσουν, με κοινή συμφωνία, βάσει των επισήμων στατιστικών της Κοινότητας, το ακριβές ποσό που πρέπει να καταβληθεί στους ενάγοντες, ελλείψει δε τέτοιας συμφωνίας, θα πρέπει να παράσχουν στο Πρωτοδικείο, το αργότερο μέχρι την 1η Ιουνίου 1992, τα στοιχεία που θα του επιτρέψουν να καθορίσει τα εν λόγω ποσά.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 43 Κατά τον Κανονισμό Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Εφόσον η εναγομένη ηττήθηκε κατά τα ουσιώδη αιτήματά της, πρέπει να καταδικαστεί στα δικά της δικαστικά έξοδα καθώς και στα τρία τέταρτα των εξόδων των εναγόντων, οι οποίοι ηττήθηκαν μόνο σε ένα κεφάλαιο από τα αιτήματά τους.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (δεύτερο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Υποχρεώνει την Επιτροπή να καταβάλει στους ενάγοντες τόκους προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν, κατά την εκκαθάριση των καθυστερουμένων αποδοχών τους, λόγω απώλειας της αγοραστικής δυνάμεως που έπληξε τις καθυστερούμενες αυτές αποδοχές μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1984 και Νοεμβρίου 1988.

- 2) Το ποσό των τόκων προς αποκατάσταση ζημίας πρέπει να υπολογιστεί βάσει επίσημων στατιστικών της Κοινότητας σχετικών με την εξέλιξη της αγοραστικής δύναμης στα διάφορα κράτη μέλη και πρέπει να καθορισθεί με κοινή συμφωνία των διαδίκων.
- 3) Ελλείψει τέτοιας συμφωνίας, οι διάδικοι θα παράσχουν στο Πρωτοδικείο, το αργότερο μέχρι την 1η Ιουνίου 1992, τα στοιχεία που θα του επιτρέψουν να προσδιορίσει το ποσό των καταβλητέων τόκων.
- 4) Απορρίπτει την αγωγή κατά τα λοιπά.
- 5) Η Επιτροπή θα φέρει τα δικά της δικαστικά έξοδα και τα τρία τέταρτα των εξόδων των εναγόντων.

Saggio

Γεραρής

Briët

Barrington

Vesterdorf

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 26 Φεβρουαρίου 1992.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

A. Saggio